

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Miniszteri elismerés. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter dr. Schönherr Gyulának a Magyar Könyvszemle szerkesztésétől való fölmentésével egyidejűleg szerkesztői munkásságáért elismerését nyilvánította, mit a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága a következő hivatalos iratban hozott a távozó szerkesztő tudomására:

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszterium méltányolva azon okokat, melyek Nagyságodat a Magyar Könyvszemle szerkesztésétől visszavonulni készítették, lemondását elfogadta s megbízott, hogy Nagyságodnak a Magyar Könyvszemle szerkesztésében tanúsított buzgó és eredményes munkásságért a nagyméltóságú miniszterium magas elismerését töl-mácsoljam.

Midőn ezt megtenni kedves kötelességemnek ismerem, nem mulaszthatom el, hogy a magam részéről is a nehéz viszonyok között átvett Magyar Könyvszemle szerkesztése körül kifejtett hasznos és buzgó tevékenységért, most, hogy annak szerkesztésétől megválik, teljes elismerésemnek és meleg köszönetemnek kifejezést adjak.

Budapest, 1902. ápril 17-ikén.

Szalay Imre

a Magyar Nemz. Múzeum
igazgatója.

Tótfalusi Kis Miklós emlékünnepeye Kolozsvárt. A kolozsvári házsongárdi sírkertben nyugvó nevezetes emberek között az elsők közé tartozik a XVII. századbéli nagy tehetségű és nagy hírű könyvnyomtató Tótfalusi Kis Miklós is. Sírja azonban és síremléke hosszú időn át ismeretlen volt, míg végre, mint Ferenczi Zoltán írja, a 70-es évek elején Szabó Sámuel ref. gimn. tanár biztatására két deák fölkutatta. Hanem az emlékkő és a sír még azután is elhanyagolt állapotban maradtak, mindaddig, míg dr. *Gyalui Farkas* indítványára néhány év előtt a kolozsvári könyvnyomdászok a régi sírkőnek restaurálását el nem határozták. Kegyeletes vállalkozás volt s eredményhez is vezetett, a mennyiben *Ferenczi Zoltán*, *Gyalui Farkas*, *Gámán Zsigmond* s mások közreműködésével sikerült a nyomdászoknak a szükséges anyagi eszközöket megteremteni. Az új síremlék egy kőszárkotág, melyre a régi, még az özvegy által 1702-ben állított kőkoporsóalakú síremléket helyezték el. Az új emlék négy oldalán levő kőtáblákon a következő felírások vannak: M. Tótfalusi Kis Miklós 1650—1702. — Az eredeti síremlék

megtartásával halálának 200-ik évfordulójára emelték a kolozsvári könyvnyomtatók 1902. — Európai hírvékönyvnyomtató és betűmetsző. Mai helyesírásunk megalapítója. — Igazságáért ő is szenvedet, »Búsult lelke« századok után örül diadalán.

Az emlékkő felavatása f. hó 19-én Tótfalusi Kis Miklós halálának 200-ik évfordulóján folyt le igen nagy közönség jelenlétében. A kolozsvári tud. egyetemet *Lőte József* rektor, a magyar történelmi társulatot *Erdélyi Pál*, az erdélyi múzeum-egyletet *Szádeczky Lajos*, az erdélyi irodalmi társaságot *Csengery János* képviselték. Az emlékbeszédet *Ruzsicska Gyula* debreczeni nyomdász tartotta, kinek az emlékmű létesítése körül nagy érdemei vannak. Azután elszavalták a korán elhunyt nyomdász-írónak, *Tichy Ákos*-nak: »A hitvány vasműves« című versét s végül *Herepei Gergely* ev. ref. esperes mondott könyörgést. Kegyeletes, szép ünnep volt ez s méltó, hogy a hazai könyvnyomtatás történetének eseményei között följegyeztessék.

Könyvtári tisztviselők tanulmányútjai. A m. n. múzeumi utazási alapból nyert segélyvel a folyó évben *Kereszty István* őr a berlini nagy könyvtárak hírlapgyűjteményében, dr. *Esztegúr László* I. oszt. segédőr bécsi könyv- és levéltárakban, dr. *Melich János* I. oszt. segédőr pedig a dalmát szigeteken levő régi benzés kolostorok könyvtáraiban fog tanulmányokat illetve kutatásokat végezni.

A római történelmi kongresszus, mely f. évi május havára volt tervezve s melyen a M. N. Múzeum könyvtárának képviselőjével a nm. vallás- és közoktatási miniszter úr dr. *Schönherr Gyula* n. múzeumi őröt bízta meg, bizonytalan időre elhaszatott.

Bernát szpalatói érsek kódeksze az esztergomi főegyház-megyei könyvtárban. Ismeretes, hogy az esztergomi egyház kincseit és könyvtárát a középkor folyamán három ízben érte végzetes csapás. 1196-ban a Sz.-István által emelt bazilika porig égett és vele az egyház drágaságainak nagy része odaveszett; 1304-ben Venczel király, s utánna röviddel, 1312-ben Csák Máté pedig kirabolták; ez utóbbi egyedül 15 ezer márka értékű kárt okozott. Természetes tehát, hogy az egyház kincstárában s könyvei között igen kevés a XIII. századi s korábbi darab, s a mi van, az később került idegen helyekről az esztergomi székesegyház birtokába.

Konstatáljuk, hogy a sokféle pusztulást egy kézirat kikerülte, a melyet nem csak az tesz érdekessé, hogy a XII. század vége óta az esztergomi főtemplom tulajdonában volt s abban a legújabb időkhöz meg is maradt, hanem, hogy még korábbi tulajdonosát s ajándékoztóját is ismerjük; ez pedig nem más, mint Bernát szpalatói érsek.

Az esztergomi főegyház-megyei könyvtár kéziratai között Ms. II. 3. jelzet alatt egy a XII. századból való hártakódekszet őriznek, a mely a szakember figyelmét első pillantásra felkölti. A kis ívrétű, egyszerű kötésű kézirat Haimo, Origenes és Villiram apát kommentárjait tartalmazza az Énekek énekéhez. Végig ugyanazon kéz írta, egy hasábosan, tampa karczolóval vont vonalakra, erőteljes, jól olvasható minuszkulákkal. Világos sárgás-vörös miniummal írt fejezetei szemüncziális tipust mutatnak s régebnek tüntetik

fel a kéziratot, mint a minő. A könyv díszét négy nagyobb és két kisebb aranyos-ezüstös kezdőbetű emeli. A betűket vörös határvonalú fonadék alkotja, a mely egyik résznél arany- s ezüsttel, a másiknál világos zölddel van színezve. Ugy az írás, mint a betűk jellege olasz iskolára vall; erre mutat különben a helyesírás is, míg a hártya minősége valamely északibb országra utal.

A kézirat a második levélen kezdődik. Az első oldalt egy nagy, szögletes kapitális betűvel írt felirat tölti be: ez (a nyomdailag vissza nem adható rövidítések feloldásával) így hangzik:

HVNC · CODI | CEM · DEDIT · | P(ERN)H(A)RDVS · | S(AN)C(T)O · ADAL | BERTO

E felírás, a melynek betűi még a XII. századhoz képest is arkhaisztikusaknak látszanak, első pillantásra érthetetlennek tűnik fel, mert ki-ki azt olvassa ki belőle, hogy e kéziratot bizonyos Bernát még Szent-Adalbertnek ajánlotta! Figyelmesebben vizsgálva a dolgot rájövünk, hogy *Sanctus Adalbertus* alatt itt nem magát a szentet, hanem a nevéből elnevezett esztergomi egyházat kell értenünk. Nem szenved tehát kétséget, hogy olyan kézirrattal van dolgunk, a mely a XII. században, kevéssel elkészülte után az esztergomi Szent-Adalbert egyház birtokában volt és pedig bizonyos Bernát adományából.

Ki lehetett ezen Bernát? Valami szegény barát, falusi papocska semmi esetre sem; ilyen díszes, aranyos kezdőbetűvel ékes kéziratot csak vagyonos, előkelő ember szokott volt ajándékozgatni a XII. században. Ám, ha jól körülnézünk ezen korbéli egyházi embereink között (azt hiszem, a világiakat kihagyhatjuk a számításból) hamar rájövünk, hogy a szóban forgó ajándékozó nem lehetett más, mint azon *Perugiai Bernát*, a ki mint III. Béla király fiának, Imrének a nevelője kezdte magyarországi pályafutását s mint szpalatói érsek végezte be, 1217-ben.

Bernát életrajzi adatait közölni e helyen felesleges lenne; itt csak azt említjük meg, hogy több mint harmincz évet töltött hazánkban s így olasz eredete daczára is méltán hazánkfiának vallhatjuk. Nagyon valószínű, hogy a kódexzetet ő maga írta; mint a királyfi nevelőjéről, feltehetjük róla, hogy ügyes másoló volt s mint a kor tudósai általában, ő is foglalkozott kéziratok sokszorosításával. Az alkalmat a kódexsz ajándékozására az esztergomi egyház kincseit elhamvasztó 1196-iki tűzvész szolgáltatta. Magától értetődik, hogy az elpusztult egyházat, a melynek felépítéséről maga a király gondoskodott, egyháziak s világiak egyaránt felkeresték ajándékaikkal. A tudós Bernát díszes kódexszét adta oda, talán legbecsesebbet, a mivel rendelkezett, bele írva abba örök emlékezetül a saját s az ajándékot elfogadó egyház nevét.

A kézirat eredetileg díszes, érczveretes kötésben lehetett, aminők ebben a korban divatoztak. Ám ezt Venczel vagy Csák Máté emberei lefosztották róla s így történetelt, hogy a kódexsz a XIV. században új, mai napig meglevő kötetet kapott. Ez a kötés barna bőrrel bevont, vastag tölgyfadeszkákból áll; a táblák egyetlen díszítményét néhány vaknyomású vonal képezi. Az első tábla belső oldalára boríték gyanánt egy hártyaoklevél töredékét ragasztották be, a melyben az esztergomi káptalan többször meg van említve s mint perbeli határidő az 1375-ik év is előfordul. A hátsó tábla belsejének borítólapjával

a kézirat végső levele szolgál; rajta csupán XIV. századi tollpróbák láthatók, köztük egyik valamely okirat első sorát reprodukálja: *Lodovicus dei gratia rex Hungarie memorie commendamus . . .*

A Bernát érsek kódexszére, a melyben a hazai könyvirás egyik legrégebbi emlékét bírjuk, még visszatérünk. Addig is, míg alkalmunk leszen az érdekes kéziratot hasonmások kíséretében kimerítően ismertetni, szolgáljanak e sorok figyelemébreztőül.

Varjú Elemér.

A cenzura történetéhez jellemző adalékul szolgálhat Ferencz császárnak Bécsben, 1746 augusztus 22-ikén kelt irata, melyben a magyar kancellária felterjesztésére egy »Singender Mund« című nürnbergi akatholikus nyomtatvány elkoboztatását rendeli el, s melyet a Magy. Nemz. Múzeum levéltárából itt közléteszünk: »Frantz von Gottes Gnaden erwehltet römischer Kayser zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, in Germanien und zu Jerusalem König etc. als Mit Regent. Hoch und wohlgebohrner, wohlgebohrner und Gestrenge. Es hat die Hungarische Königliche Hof-Cantzley noch jüngsthin anhero angezeiget, das zu Nürnberg ein so intitultirtes Buch: *Singender Mund*, pro Aatholicis vel Augustanae Confessione addictis in Druck aufgeleget und in Hungarn eingeführt worden seye, worinnen aber Verschiedene anzügliche Lider wieder die Catholische Religion enthalten, und daher das behörige verordnet worden seye, damit dieses Buch überall in Hungarn aufgesuchet, confisciret und dergestalten exterminiret werden möge. Es wird Euch solches zu dem ende hiemit gnädigst intimiret, dasz, wann dieses Buch dort Landes ein — oder durchgeföhret werden wolte, oder sonsten im Land selbst da oder gorth angetroffen werden würde, dasselbe gleich confisciret werden solle, wessentwegen Ihr dann bey denen Buchführern genau zu inquiriren, auch sonsten darauf behörig zu invigiliren haben werdet.

Hieran beschiehet Unser allergnädigster Willen und Meynung.

Geben in der Stadt Wienn den zwey und zwantzigsten Monats-Tag Augusti, im sieben zehen hundert sechs und Viertzigsten unserer Reiche, des Römischen im Ersten Jahre. Frantz (s. k.) Fridericus Comes Harrach Regni Bohemiae Supremus Cancellarius (s. k.) Ad mandatum sacrae Caesareae Majestatis proprium Rudolf Graf Rezsveczky (?) Johann Friedrich v. Eger.«

Czím:

»Denen hoch und wohlgebohrnen, wohlgebohrnen und gestrengen etc. Unserm und unserer freudlich geliebtesten Frauen Gemahlin der Römischen Kayserin, auch zu Hungarn und Böheimb Königin Majestät und ebenderselben respective würcklich geheimben Rath und Kammerern wie auch Praesidi und Rätthen bey dem königlichen amt in Schlesien. Troppau.«

H. D.

Téves adatok a M. N. Múzeum könyvtáráról a hírlapokban. A »Könyvtári Szemle« című új hirdetési lap, melyről folyóiratunk jelen füzetében részletesebb ismertetés is olvasható, február 25-ikén megjelent 2-ik számában szükségesnek látja kiemelni ezt az ellentmondást, a mi a Statisztikai Évkönyvnek és a könyvtári hivatalos jelentésnek a gyarapodásra vonatkozó adatai közt mutatkozik, s félreismertetlenül szenzáczióra

törekedve »20,000 kötet restancziá«-ról beszél. Az »Egyetértés« című napilap pedig márczius 16-iki számában fölemlítvén, hogy az ország könyvtárai között 675,000 kötettel a Nemz. Múzeumé első helyen áll, hozzá teszi, hogy »érdekes, hogy a Magyar Nemz. Múzeum állagát czédulás könyvjegyzéke alapján mutatja ki, a mely jóval többet mutat a tényleges állománynál. Az 1900-ban megejtett könyvösszeolvasásnál ugyanis a múzeumi könyvtárban de facto csak 250,000 darab könyvet találtak.« Ez más szavakkal annyit tesz, hogy a könyvtárnak csaknem két harmada hiányzik. A könyvtár igazgatója azonban minden késedelem nélkül megadta a szükséges felvilágosítókat a N. Múzeum igazgatóságához intézett hivatalos jelentésben, a melynek lényeges adatait megküldte közlés végett az »Egyetértés« szerkesztőségének is. Ebben a lapban a helyreigazító sorok azonban — tudunkkal — nem jelentek meg, miért is szükségesnek látjuk a felvilágosító adatokat e helyen tenni közzé. 1. Tévedés az, hogy a könyvtárban 675,000 kötet van. E szám oly módon állott elő, hogy a Statisztikai Évkönyv az 1900-ban végrehajtott könyvrevizió eredményéhez hozzá adta a kéziratár, a levéltár és a hírlapkönyvtár darabjainak hozzávetőleges becsléssel megállapított mennyiségét. A könyvtár állapotáról szóló hivatalos jelentés (M. Könyvszemle 1901. évf. 150. l.) az 1900-iki revizio eredményéről tiszta képet nyújt. E szerint 1900. év augusztus havában volt a nyomtatványok 123 szakában 178,578 repertorizált és czédulázott kötet. Ehhez járul a nem repertorizált, a czédula katalogusban nem szereplő, hanem más jegyzékekben felsorolt és külön kezelt nyomtatványanyag mintegy 179,109 darabbal. Ugy hogy a nyomtatványi osztály állománya 357,687 darabra volt tehető a revizió idején. Ebből azonban legalább 100,000 db. egyleveles nyomtatvány (hirdetés, falragasz, műsor stb.). A Statisztikai Évkönyv e számhoz hozzáadja a könyvtár többi osztályainak állagát, melyek közt különösen a levéltár az itt letétmenyéképen őrzött 53 családi levéltárral egyetemben több százezer oklevelet és iratot foglal magában, s ezért az Évkönyv adata oly módon volna helyreigazítandó, hogy a könyvtár állaga 675,000 darab (nyomtatvány, hírlap, kézirat, oklevél stb.). 2. Téves következtetés az is, hogy a könyvtárban a revizió idején 20,000 kötet feldolgozatlan hátralék volt. A könyvtári növedéknapló mindig nagyobb darabszámot mutat gyarapodás gyanánt, mint a tényleges gyarapodás, mert a növedéknaplóban egy-egy folyóirat, füzetes vállalat annyi darabnak számít, a hány darabban beküldetik. Egy 24 füzetben megjelenő folyóirat a növedéknaplóban 24 darab, a könyvtári feldolgozásban pedig egy kötet lesz belőle, a Szabadalmi Leírások minden egyes száma 1—1 darab növedéknek számít, de a feldolgozáskor 100 darabból egy kötet lesz. Ez az oka, hogy darabszám szerint a növedék mindig sokkalta nagyobbak látszik, mint a feldolgozás, vagyis a tényleges gyarapodás eredménye s így nem helyes a Statisztikai Évkönyv azon eljárása sem, hogy a növedéknapló szerint kimutatott 52,234 darab nyomtatvány, hírlap, kézirat, oklevél stbbiből álló évi gyarapodást kötetnek nevezi. A revizió idején volt 20,000 darab hátralék, tehát sokkalta kevesebb kötetet jelent. Oly arányokban növedekd könyvtárnál, mint a múzeumi, hátralék mindig van, mert lehetetlen, hogy az évnegyedek végén ezrével érkező kötetes nyomdatermek könyvtárilag rö-

tön feldolgoztassék. 3. Az említett könyvtári jelentés nem hallgatja el az 1900-iki revizionál észlelt hiányokat. Azonban hangsúlyozni kell, hogy a könyvtár nyomtatványi osztályában ezuttal első ízben végrehajtott revizió eredménye a vártnál sokkal örvedetesebb, mert a hiányok legnagyobb részét a repertoriumok régebbi hiányos vezetése, az 1875—6 években eszközölt duplum-eladások eredményeinek fel nem jegyzése és nem a tényleges könyvhiány okozza. A hiányok okainak nyomozása egyébként 40 könyvtári szakban már megtörtént s az eredmény az, hogy az eredetileg konstataált 1888 hiányzó kötetből 557 kötet előkerült s remélni lehet, hogy a még hátra levő 83 szak átvizsgálása hasonló kedvező eredményrel fog jární.

A mainzi Gutenberg-társaság f. évi január havában a következő körlevelet küldte szét német, francia és angol nyelven: »A társaságnak most már minden országban annyi tagja van, hogy tudományos feladatának megoldása biztosítva van és kiadványainak tervezete is megállapítható. Ezek sorát a Zedler G. által a wiesbadeni országos könyvtárban felfedezett 1448-ra szóló naptárnak, a legrégebb datálható Gutenberg-féle nyomtatványnak hasonmás-kiadása nyitja meg a szükséges magyarázó szöveggel, s ez lesz az 1901/1902-iki tagsági illetmény. A társaság kiadványaival első sorban arra törekedne, hogy pontos mintaszerű reprodukciókkal a tudományos vizsgálódáshoz alapvető anyagot szolgáltatasson. Nemsokára sorra kerülnek kisebb nyomtatványok a legkorábbi időköl. A nyomdászattörténeti szempontból annyira nevezetes anyagnak pontos reprodukciója a speciális kutatóra nézve nélkülözhetetlen lesznek, míg a szakemberek és a könyvkedvelők szintén örömeiket fogják ezekben találni. A társaság tagjai ezeken kívül megkapják a Gutenberg-múzeum évi jelentéseit, melyek tudományos közleményeket is fognak tartalmazni. A Gutenberg társaság kiadványait csak a tagok kaphatják meg, könyvárusi forgalomba nem kerülnek. Kívánatos volna, hogy már az első évi jelentésben helyet foglaljanak mindazoknak nevei, a kik magukat a Gutenberg-községhez tartozóknak vallják.

Könyvkölcsönzések hosszabb időre. A francia közoktatásügyi miniszter megtalálta a módját annak, hogy hosszabb időt igénybe vevő tanulmányokkal foglalkozók nagyobb forrásmunkákat hosszabb időre is kölcsön kaphassanak állami könyvtárakból. 1901 november 26-ikán kelt rendeletével ugyanis a párisi Sainte-Geneviève-könyvtárban, továbbá a besançon-i, lille-i, montpellier-i, nancy-i, poitiers-i, rennes-i és toulouse-i egyetemi könyvtárakban külön osztályt léptetett életbe a hosszabb lejáratú könyvkölcsönzésekre (section des prêts à long terme). Ebben az osztályban a miniszterium által kiadott vagy annak támogatása alatt megjelent munkákból több példány lesz elhelyezve a végből, hogy azok a rendes könyvtári határidőt meghaladó időre is kikölcsönöztessenek. A Sainte-Geneviève-könyvtár vezetője, továbbá az egyetemi rektorok engedélyezik a kölcsönzést és állapítják meg a határidőt, melynek azonban öt évnél nem lehet tovább terjedni. A mennyiben ilyen kölcsönzésekre vonatkozó kéréseket visszautasítának, azt nem tartoznak indokolni. Az ilyen hosszú lejáratú könyvkölcsönzéseknél a kölcsönző anyagiilag felelős a könyvek épségeért, visszaszolgáltatásáért. Az esetleges rongálá-

sok értékét a könyvtár vezetője, illetőleg az egyetemi rektorok állapítják meg végérvényesen. A csomagolási és szállítási díjakat a kölcsönző fedezi. Az osztály gyarapodásáról a Journal officiel és a közoktatásügyi miniszterium Bulletin administratif-je értesíti az érdeklődő közönséget.

Hamis Korvin-ösnyomatvány a székesfehérvári püspöki könyvtárban. A székesfehérvári püspöki könyvtárnak Pauer János püspöktől örökölt rendkívül becses ösnyomatványai között van egy, a melylyel valamely élelmes könyvkereskedő mint a Korvinából származó darabbal szedte rá a szenvedélyes könyvgyűjtő püspököt. A könyv *Appianus De bellis civilibus Romanorum* című munkájának második, igen értékes kiadása, a melyet 1477-ben Pictor Bernát és Ratdolt Erhard nyomtattak Velenczében. (Hain, 1307.). A széles margójú nyomtatvány első lapja díszesen festett olasz modorú kerettel van ékítve; a sötétkék alapon festett világoskék arabeszkek jó ízlésű miniatúra vallanak. Kétségtelen, hogy a keret csak kevéssel újabb a könyvnél, minden esetre még a tizenötödik századból való. Fájdalom, nem mondhatjuk ezt el az első szélen levő zöld koszorúba foglalt címerről, a mely hozzáértő előtt világosan elárulja modern voltát. A címér olaszos, kék alapú, arany pontokkal damaszkolt paizson csőrében arany gyűrűt tartó fekete hollót ábrázol; a hamisító Mátyás király címerét kifogástalanul adta vissza. Ha a régiek festő-technikáját is tudta volna utánozni, úgy valószínűleg tévedésbe ejtette volna a szakértőket is s ma az ismert Korvin-ösnyomatványok számát egygyel szaporítanók. Szerencsére rossz festéke s a középkori minialás utánozhatatlan szoliditása árulólívá lettek. Ha a köteten látható jelek nem csalnak, úgy a könyv egy nagyon ismert s egyidőben napilapjaink hasábjain is szerepelt olasz antikvárius útján került Pauer püspök birtokába.

Varjú.

A sajtótermékek köteles példányaira vonatkozó törvényes intézkedések történetéhez érdekes adalék az a ministeri rendelet, mely a *Közlöny* 1849 június 22-iki (138.) számában jelent meg, s melyet itt egész terjedelmében közléteszünk:

»Az 1848: 18. t. cz. 40. §-a által elrendeltetett: hogy minden nyomtatványokból, és ábrázolatokból egy példány a Nemzeti Múzeum számára az illető nyomda-tulajdonosok által a hatósági elnök útján kiszolgáltatassék.

Miután azonban e törvénynek tetjesítése elannyira elmulasztatott, hogy mult évről egy pár vidéki kisebb nyomdának küldeményein s egy két folyóiratunk rendesen küldött számain kívül, a hazában megjelent nyomtatványokból és ábrázolatokból a múzeumhoz semmi sem érkezett.

Miután a múzeum igazgatójának újabban tett jelentése szerint a jelen évben és a kath. iskolai lapon kívül sem könyv, sem hírlap nem küldetett, s még folyvást nem küldetik a nemzet emez intézetéhez, ezennel rendelem a mint következik:

1. A nyomdatulajdonosok a múzeum részére járó küldeményeket ezen-túl nem a hatósági elnökhöz, hanem kellőleg borítékolva, közvetlenül a magyar nemzeti múzeumnak címelve, önmagok fogják, Budapestről egyenesen, vidék-ről pedig postán elküldeni, minek következtében a pénzügyi ministerium

megkerestetett, hogy a vidéki nyomdatulajdonosok ilyes küldeményeinek felvétele iránt minden póstahivatalnál rendelést tegyen.

2. A magyar álladalom határaiban levő nyomdák tulajdonosai ezen rendeletnek a hivatalos lapban közzétételétől számítva, Budapestről 12, vidékekről 40 nap alatt mindazon nyomtatványokat és ábrázolatokat, melyek m. 1848. évben, valamint azokat is, melyek jelen évben ez ideig sajtóikon megjelentek, a mennyiben még be nem küldötték volna, elmulaszthatatlanul megküldjék.

3. A kitett határidő elteltével azon nyomtatványok és ábrázolatok, melyeknek beküldése elmulasztatott, az illető nyomda-tulajdonosok költségére fognak megszereztetni.

4. Jövőre nézve a budapesti nyomda-tulajdonosoktól a nyomtatvány vagy ábrázolat megjelenésétől fogva 6 nap alatt, vidékekről pedig 30 nap alatt váratik el az illető példány beküldése, e határidő után a nyomtatvány vagy ábrázolat megszerzését a mulasztó nyomdatulajdonos költségére fogom eszközöltetni.

5. A hol a nyomtatvány, vagy ábrázolat többféle papíron adatik ki, a múzeum illetősége a legszebb kiadásból küldessék.

6. A nyomtatványok a felhívott törvény rendelete szerint a múzeumot bekötvé illetvén, ennek megtartására a nyomdatulajdonosok ezennel akkép köteleztetnek, miszerint a kötéseknel megtartandó csin egyszersmind hazafiúi készsüket is bizonyítsa, és a több kötetekben megjelenő munkáknál a kellő egyformaságot megtartsák: ha azonban az ily munkák kötetei nem egyszerre bocsáttatnának ki, az egyenként érkező kötetek füzve küldessenek.

7. A hírlapok mint Pesten, mint a vidékekről azon szerint, és az napon küldessenek a magyar nemzeti múzeumnak czímezve, mint más olvasóknak és előfizetőknek szétküldöztetnek; ennek elmaradása esetén a 3. pontban kitett határidő után a mulasztó nyomdatulajdonos költségére fog a meg nem érkező hírlap megrendeltetni.

8. A mulasztások eseteiben a nyomdatulajdonosoktól nem csupán a nyomtatvány vagy ábrázolat beszerzési ára, hanem az ide járó költségek is felhajtatni fognak.

Ezen rendeletnek azonnal, a mint e hivatalos lapból olvasandják pontos megtartására a hatósági elnökök a hatóságuk kebelében levő nyomdák tulajdonosait szigorúan kötelezzék.

Kelt Budapesten, jun. 19. 1849.

Vallás- és közoktatásügyi minister
Horráth Mihály.

Kérelem a Magyar Könyvszemle olvasóihoz. A külföldön régóta felismerték, hogy a látszólag minden jelentőség nélkül való *könyv-jelzők* (exlibrisek) összegyűjtése s kiadása minő fontos dolog, úgy a könyvtárak története szempontjából, mint műtörténeti és czímertani tekintetben. Az exlibris-gyűjtők már annyian vannak, hogy Angliában, Belgiumban, Francia- és Németországban egyesületeket s gazdagon illusztrált folyóiratokat tartanak fenn, a melyekben az előkerülő becsebb darabokat ismertetik.

Nekünk magyaroknak különösen kötelességünk a múlt minden emlékét, legyen az bármily csekély is, összegyűjteni, hogy bebizonyíthassuk kulturánk folytonosságát, igazolhassuk Zrinyiként, hogy »egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók« — s mégis nálunk pusztul el nyom nélkül a legtöbb régi emlék, tisztán a közömbösség folytán. Hét év előtt e folyóirat hasábjain bemutattam az akkorig előttem ismeretes hatvanegy exlibrist s felhívtam az olvasókat, hogy a kezükbe kerülő és a sorozatból hiányzó darabok leírását küldjék be a Könyvszemle szerkesztőségének. *A kérelemnek semmi eredménye sem volt.* Azóta nem szüntem meg gyűjteni s jegyzeteim között eddig közel 250 magyar könyvjelző leírása van meg. Most szándékozom ezeket önálló munkában feldolgozni, kiterjeszkedve az exlibrisek által képviselt könyvtárak történetére is. Hogy munkám minél teljesebb legyen s valódi képet adjon a múltról, igénybe kell vennem a magyar könyvészek és könyvbarátok segítségét. Újból felkérem tehát e folyóirat igen tisztelt olvasóit, kegyeskedjenek adalékaikkal hozzájárulni anyagom gyarapításához, nehogy kénytelen legyek megírni, hogy míg külföldről a legszívélyesebb támogatásban részesültem (gr. Leiningen Westerburg Károly, a kinek a létező legnagyobb exlibris gyűjtemény van birtokában, egymaga több mint 40 adalékot küldött!), addig honfitársaim nem tartották érdemesnek kérő szavaimat figyelembe venni. Tájékozásul közlöm itt az eddig ismeretes könyvjelzők jegyzékét, megjegyezvén, hogy a *-gal jelölteket eredetiben vagy ép, kifogástalan példányban még nem volt alkalmam látni.

*Agnethler Mihály. — Alagovich Sándor. — Amade László. — Arady N. János (3). — Bajzáth József. — Bajzáth család (3). — Bajzáth György András br. — Balassa Pál. — Balogh Pál (Almási). — Balogh Sándor (2). — Bánffy György br. — *Bányay. — Barkóczy Ferencz püspök. — Bartakovich püspök. — Bártfa város. — Batthyány Ignác gf. püsp. — Batthyány Károly hg. (3). — Baernkopf Ignác (2). — Bedöcs Paula, Prandau báróné. — Bélik József. — Benyovszky János. — Berényi Zsigmond gf. püsp. — *Bernát Mihály. — Berzeviczy Ilona, De Pont báróné. — Beznák Pál. — Bisztriczey László. — Bobics János. — Bosnyák József. — Bojničić Iván. — (Buda-)Pesti sz. Domokos-rend. — (Buda-)Pesti piaristák. — (Buda-)Pesti pálosok. — Buda-(Pesti) tudomány egyetem. — Cothmann Antal. — *Csáky hg.-primás. — Csekonics András gf. — *Csernovics. — Dankó József (3). — Deáky Zsigmond. — *Dessewffy. — *Dobay. — Draskovich I. C. gr. — Draveczky Ferencz. — Dunay Hugó Agenor. — Ebeczky Béla. — Ebeczky-Balás Eugenia. — *Éder Károly. — *Ehrlinger. — Emich Gusztáv. — Endrődi N. János. — Erdődy György-Gyula gr. — Erdődy Lujza grófnő. — Eszterházy (Miklós József?) hg. — Eszterházy gr. — Eszterházy Albert gr. (2). — Eszterházy József gr. — Eszterházy Miklós gr. — Fába Simon. — Fáy János. — Fejérváry Károly. — Festetich gr. — Filó János. — Galgóczy Ferencz. — Galgóczy János. — Girk Alajos. — Görgyey Márton. — Gosztonyi István. — Grassalkovich Antal br. — Grassalkovich Antal gr. — Grassalkovich Antal hg. — Gulik László. — Győri egyház. — Győri nagyobb szeminárium. — Győry Ferencz. — Gyurikovits család. — Gyurkovich Márkus. — Hadik András gf. — Helmuth

Gáspár. — Hemtner Flórián. — Hlavács János. — Hollósy György. — Horányi Elek. — Horthy Ignác. — Horvát András. — Hrabovszky József. — Huszty Mihály. — Hyros János. — Illésházy család. — Illésházy I. gr. — Ivancsics János. — Jaklin István Miklós. — Jakosics József. — Jaszvitz János Ferencz. — Jeszenák István br. — Jeszenák család. — Kalocsai káptalan. — Kámánházy Ferencz. — Károly-Ambrus főhg. érsek. — Kaszaniczky Ádám. — Keglevich György gr. — Keglevich. gr. — KeglevicsZsigmond. — Kelecsény József. — Keller György. — Kemény László br. — Klimó György (3). — Koháry gr. — Koller Ignác. — Kollonitz László gr. váradi püspök. — Kolozsvári ref. kollégium. — Kondé Miklós. — Kopácsi József. — Kovachich Márton György. — *Kornis. — Koválik János. — Kozma Ferencz. — Krammer Ferencz. — Kribel János. — Kruppay Imre. — Kurbélyi György. — Lambek György. — Leiningen-Westerburg Herman gróf. — Lenhossek György. — Lónyay Erzsébet. — Luby Károly. — Luzsénszky László br. — Lonovics József érsek. — *Mádai Dávid Sámuel. — Madarász Zsigmond Eduárd. — Májtheny Imre. — *Marosvásárhelyi ref. főiskola. — Mateovich József. — Mednyánszky Miklós. — Meskó br. (név nélkül!) — Migazzi Kristóf érsek. — Mikó Imre. — Miller család (2). — Miller Jakab Ferdinánd. — *Nádasdy Ferencz gr. — Nagy Gábor. — Nagy István. — Niczky Kristóf. — Okolicsányi Imre. — Olsavszky Mihály. — *Ordódy Gábor. — Ordódy Tivadar. — *Pálffy hg. Palkovics György. — Pásztori László. — Pauer János. — Pauer J. — Pécsi káptalan (2). — Perényi Károly br. — Peschko Mihály. — Piacsek János. — Plattner Arzén. — Podhradszky János. — Podmaniczky Géza br. és neje (3). — *PozsonyiJezsuiták. — Prikkel János. — *Pozsonyi trinitariusok. — Pulszky Ferencz. — Rauscher Miklós. — *Révay Antal. — Révay Pál. — Ritter Dániel. — Richwaldszky György. — Ritzinger György. — Rudnay Sándor (2). — Sághy Ferencz. — *Sándor István. — Schwartzenberg József hg. kalocsai kanonok. — Schwartzter János Lajos. — Scitovszky János (2). — Seth János. — Sláby Ferdinánd. — *Smitmer Fer. Pál. — Somsics Lázár. — Splényi Ferencz br. — Stipsics Ferencz. — Szabó András. — Szalay József. — Szana Tamás. — *Szapáry Péter gr. — Széchenyi grófok. — Széchenyi Ferencz gr. (2). — Széchenyi Karolina. — Szécsen Antal gr. — Székely László gr. — Székely Sámuel (Dobai). — Szeleczky. — *Szelepchény György. — Szemenich Ferencz. — Szentiványi Ráfáel. — *Turóczy Dávid. — Sztankovits Miklós. — Tarkó Albert. — Teilnkes János. — Teleky Sándor gr. — Térey Gábor (2). — *Tertina. — Toldy (Schedel) Ferencz. — Toldy László. — Török János. — Tóth de Csáford. — Turáni Márton. — *M. de Újfalvy. — *Újvári. — Ürményi Péter. — Vajay László br. — Vay László br. — Waltherr László. — *Vas Ferencz Antal. — Vörös Ferencz. — Vilt József. — Vrana István. — Závodczky József. — Zbiskó József Károly (2). — Zerdahelyi Gábor. — Zichy Ferencz gr. — Zilahi Dezső.

Az ezen lajstromban nem található (vagy csillaggal jelöltek) akár mint egyes lapok, akár könyvekbe ragasztva a szerkesztőség vagy a Magyar Nemzeti Múzeum útján a alulírotthoz juttatandók, a ki a beküldött darabok pontos és hibátlan visszaküldéséért szavatosságot vállal. Megjegyzem még.

hogy azoknak, a kik hat vagy több ismeretlen darabbal gyarapítják gyűjteményemet, munkám egy tiszteletpéldányát fogom legnagyobb köszönettel megküldeni.

Budapesten, 1902. július.

Varjú Elemér,
segédőr a M. N. Múzeum könyvtárában.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1902. január 1-től, július 31-ikéig.

(Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek)

Brassó:

- **Gáborny V.
- *Gust A.

Budapest:

- Adám Hermann.
- VII., Dohány-u. 1.
- Birancz Demeter.
- VI., Vörösmarty-u. 60a.
- Buday Aladár.
- VIII., Mária-u. 11.
- Eichenbaum Mór.
- VII., Dohány-u. 29.
- Erbeck György.
- V., Sólyom-u. 16.
- Farkas Lajos és Jakab.
- V., Nádor-u. 19.
- **Goldfaden Mark.
- VII., Kerepesi-út 36.
- Gonda János és Goldschmied Arthur.
- VII., Akácza-u. 50.
- Grünwald Odön.
- VIII., Wesselényi-u. 4.
- Ózv. Györfly Józsefné.
- V., Nádor-u. 82.
- **Klass Hermann.
- VII., Kerepesi-út 66.
- **Mihly Rankó.
- VIII., Futó-u. 44.

Muresian Domitian.

- V., Báthory-u. 15.
- Radó Jenő.
- V., Szemere-u. 19.
- Schmiedl Sándor.
- VI., Szerecsen-u. 6.
- **Sebők Lipót.
- VI., Teréz-körút 3.
- Stohauzl Ede József.
- VI., Lehel-u. 7.
- Vigyázó Tivadar.
- VI., Váci-körút 39.
- Wagner Ferencz.
- VIII., Futó-u. 44.
- Yost írógép r. t. könyvnyomdája. (Üzletvezető Káldor Marcell)
- VI., Erzsébet-körút 9-11.

Cservenka:

- ** Boross György.
- Heinez Lajos.
- Welker Adám.

Győr:

- Merkur kny.
- (Tul. Láng Jakab Jenő.)

Lippa:

- **Mahr Emil.

Lugos:

- Tipografia Heres.
- (Tul. Belle szül. Bersan Juliána).
- **Zlorea János.

Modor:

- *Rohacsek Simon.

Pozsony:

- **Adler Zsigmond.
- Lichtenfeld Salamon.

Székesfejérvár:

- **Kaufmann Fanni.

Trencsén-Baán:

- Back Armin.

Uj-Verbász:

- Pászter József.
- **Trbojevich M. Szergej.

Ungvár:

- **Sz. Bazil-társ. kny.
- Unió kny. r. t.
- (Igazg. Kaminczky Géza.)

Versecz:

- *Steiger és Glaeser.

Zsitó:

- Grünhut Ignác.

Zsolna:

- **Aldori Manó.
- Bjel József és Sellinek József